

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΕΛΕΝΗ

Εργασία

**«Ρατσιστικά και αντιρατσιστικά στοιχεία στην
Ελένη του Ευριπίδη»**

Από τον

Μπαρούχα Χάρη

Διδάσκων: κ. Μαλμέν

Σχ. Έτος: 2017-2018

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	2
Ανάλυση στίχων του έργου	3
Η θέση της γυναίκας τότε και τώρα.....	7
Βιβλιογραφία.....	9

Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία θα παρουσιάσουμε κάποιους στίχους μέσα από την «Ελένη» του Ευριπίδη, που περιέχουν κάποιες ρατσιστικές και αντιρατσιστικές αντιλήψεις εκείνης της εποχής. Μπορούμε να παρατηρήσουμε φαινόμενα κοινωνικού και φυλετικού ρατσισμού, μιας και εκείνη την εποχή έδιναν μεγάλη σημασία στην εξωτερική εμφάνιση και στα ρούχα που φορούσε ο καθένας, αλλά και στο αν ήταν άνδρας ή γυναίκα.

Η περίοδος που γράφτηκε η «Ελένη» δεν ήταν τυχαία, καθώς μόλις είχε τελειώσει η Σικελική εκστρατεία και πάρα πολλοί άνθρωποι είχαν χάσει τη ζωή τους. Ο Ευριπίδης γράφει τότε αυτή την τραγωδία, με σκοπό να καταδικάσει τον πόλεμο που προκαλεί τόσα δεινά καθώς και να παρουσιάσει διάφορες αντιλήψεις εκείνης της εποχής και να τις αντιμετωπίσει στοχαστικά. Θεωρείται ένα έργο σύγχρονο γιατί τα ζητήματα που θέτει απασχολούν μέχρι και σήμερα τους ανθρώπους.

Στη σημερινή εποχή ο ρατσισμός δεν περιορίζεται μόνο στις φυλετικές διακρίσεις ή στην εξωτερική εμφάνιση του άλλου. Ο σύγχρονος ρατσισμός περιλαμβάνει τον κοινωνικό ρατσισμό, τον θρησκευτικό, τον ρατσισμό κατά του γυναικείου φύλου και αυτό των πιο αναπτυγμένων χωρών σε βάρος χωρών του τρίτου κόσμου.

Φαίνεται, πως παρόλο που έχουν περάσει αρκετά χρόνια και γνωρίζουμε πλέον με βεβαιότητα τις επιπτώσεις οποιουδήποτε είδους ρατσισμού, συνεχίζει να υπάρχει με διάφορες μορφές. Οφείλουμε να γνωρίζουμε το παρελθόν και να μαθαίνουμε από τα λάθη, ώστε να μην τα επαναλαμβάνουμε, αλλά να εξελισσόμαστε.

Στο τέλος της εργασίας παρουσιάζουμε και αναλύουμε τη θέση της γυναίκας και κατά πόσο έχει αλλάξει από τότε μέχρι και σήμερα. Θα παρατηρήσουμε πως σε αρκετές χώρες, κυρίως της Μέσης Ανατολής, οι γυναίκες συνεχίζουν να προσπαθούν να διεκδικούν πράγματα που για πολλούς από εμάς θεωρούνται αυτονόητα και αναφαίρετα δικαιώματα του κάθε ανθρώπου.

Ανάλυση στίχων του έργου

•Στ.186: «Γυναίκα, μίλησε σωστά.»

Παρόλο που είναι γυναίκα, μίλησε σωστά. Εδώ, ο ποιητής προβάλλει ένα αντιρατσιστικό στοιχείο, θέλοντας να μας δείξει την αντίθεσή του με τα όσα πίστευαν τότε οι περισσότεροι για τις γυναίκες. Μέσα από αυτόν τον στίχο επιβραβεύει την Ελένη λέγοντάς της πως μίλησε σωστά και δείχνοντας στους θεατές και αναγνώστες πως και οι γυναίκες μπορούν να κάνουν σωστές σκέψεις και διαθέτουν εξυπνάδα.

•Στ.313: «Οι βάρβαροι όλοι δούλοι, εξόν ο αφέντης.»

Σε αυτόν τον στίχο προβάλλεται ο κοινωνικός ρατσισμός εκείνης της εποχής, καθώς οι Αθηναίοι πίστευαν πως οι βάρβαροι ήταν δούλοι με κατώτερα ήθη και έθιμα, χωρίς δικαιώματα και ήταν υποταγμένοι όλοι στον απόλυτο μονάρχη.

•Στ.472-473: «Δεν ξέρω με τα ρούχα μου κουρέλια ντρεπόμουν να ρωτήσω τους ανθρώπους.»

Σε αυτόν τον στίχο προβάλλεται κοινωνικός ρατσισμός, καθώς ο Μενέλαος θεωρεί τον εαυτό του κατώτερο και ντρέπεται να μιλήσει και ζητήσει βοήθεια από κάποιον άνθρωπο εξαιτίας της ενδυμασίας του.

- **Στ. 495-496: « Φύγε, γιατί στέκεις στη θύρα; Θα ενοχλήσεις τους αφέντες.»**

Σε αυτόν τον στίχο η γερόντισσα λέει στον Μενέλαο να φύγει, χωρίς να γνωρίζει ποιος είναι. Πιστεύει πως λογικά θα είναι κάποιος ζητιάνος, διότι τα σκισμένα ρούχα που φοράει αυτό μαρτυρούν. Εκείνη την εποχή έδιναν μεγάλη σημασία στην εξωτερική εμφάνιση κάποιου και στα ρούχα που φορούσε.

- **Στ. 497-498: «Θα σε σκοτώσουν, Έλληνας αν είσαι. Κανέναν δεν αφήνουν εδώ να 'ρθει.»**

Στους στίχους αυτούς προβάλλεται ο φυλετικός ρατσισμός, καθώς ο Μενέλαος πρέπει να φύγει γρήγορα από το σημείο αυτό γιατί διαφορετικά θα τον σκοτώσουν, μόνο και μόνο επειδή είναι Έλληνας.

- **Στ. 615-616: « Δε βοηθάω κακούς ούτε είμαι κλέφτης. Όμως η φροεσιά σου έτσι σε δείχνει.»**

Ο Μενέλαος, εξηγεί στην Ελένη πως αν και η ενδυμασία του δεν είναι ευπρεπής, δεν είναι κακός άνθρωπος ή κλέφτης. Η Ελένη, βλέποντας την εξωτερική του όμως εμφάνιση, δυσκολεύεται να τον πιστέψει. Βλέπουμε εδώ πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η εμφάνιση ενός ανθρώπου.

- **Στ.803-805: «Όποιος δε νιώθει σέβας για τ' αφεντικά του και δε συμπάσχει σε χαρές και λύπες, δούλος κακός.»**

Εδώ, βλέπουμε ένα παράδειγμα κοινωνικού ρατσισμού. Οι δούλοι εκείνη την εποχή έπρεπε να είναι απόλυτα πιστοί στα αφεντικά τους, να συμπάσχουν σε όλες τις χαρές και τις λύπες τους και να τους δείχνουν τον απαραίτητο σεβασμό. Τονίζεται έτσι, η αφοσίωση του δούλου προς τον κύριό του και δίνεται ο ορισμός του καλού δούλου.

- **Στ. 1031-1032: «Θα παντρευτεί κι η κόρη μου που τώρα κανείς γαμπρός δεν τη ζητά.»**

Μιλώντας εδώ η Ελένη αναφέρει πως εξαιτίας όλων αυτών που ακούγονται γύρω από το όνομά της, η κόρη της δεν μπορεί να παντρευτεί. Καταλαβαίνουμε πως δεν είχε σημασία να έχει καλή φήμη μόνο ο ίδιος ο άνθρωπος, αλλά πρέπει το ίδιο να συμβαίνει και με την οικογένειά του.

- **Στ.1157: «Αν σκέφτονται σωστά οι γυναίκες, άκου.»**

Βλέπουμε πως οι γυναίκες είναι πολύ έξυπνες, μπορούν να εφευρίσκουν τεχνάσματα ώστε να βρίσκουν λύσεις σε δύσκολες καταστάσεις. Σε αυτόν τον στίχο προβάλλεται ρατσισμός προς τις γυναίκες οι οποίες εκείνη την εποχή ήταν αναγκασμένες να μένουν κλεισμένες στο σπίτι τους και να μην εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους.

- **Στ. 1291: «Δούλοι, τους σκύλους πάρτε στο παλάτι.»**

Σε αυτόν το στίχο βλέπουμε τους δούλους να παίρνουν διαταγές από τον Θεοκλύμενο και έτσι καταλαβαίνουμε πως εκείνη την εποχή οι δούλοι θεωρούνταν άνθρωποι υποδεέστεροι, κατώτεροι και δε διέθεταν κανένα δικαίωμα.

- **Στ. 1301: «Έε, τις αμπάρες θγάλτε σκλάβοι, ανοίχτε.»**

Στο στίχο αυτό επικρατεί κοινωνικός ρατσισμός καθώς μας δείχνει πως εκείνη την εποχή εκτός από τους δούλους υπήρχαν και σκλάβοι οι οποίοι ήταν αναγκασμένοι να υπακούουν μόνο τους αφέντες τους.

• **Στ.1512-1513: «Είναι έτοιμος να πολεμήσει, μύριους βάρβαρους να σκοτώσει, στο καράβι μόλις θα μπούμε.»**

Σε αυτούς τους στίχους φαίνεται ο ρατσισμός προς οποιαδήποτε άλλη φυλή εκτός της ελληνικής. Τότε, βάρβαρος θεωρούνταν οποιοσδήποτε ξένος, ο οποίος σύμφωνα με τους Έλληνες ήταν απολίτιστος και κατώτερος από εκείνους.

• **Στ.1744-1746: «Κράζει ο Μενέλαος. "Βλαστάρια της Ελλάδας, τι αργείτε; Μπρος, σκοτώστε τους βαρβάρους, πετάχτε τους στη θάλασσα σφαγμένους".»**

Εκείνη την εποχή οι Έλληνες θεωρούσαν κάθε ξένο λαό βάρβαρο, καθώς νόμιζαν πως είναι απολίτιστοι και κατώτεροι από εκείνους.

• **Στ.1779-1780: «Αχ! ο δυστυχισμένος, μιας γυναίκας οι πονηριές να με γελάσουν. Πάει ο γάμος.»**

Ο Θεοκλύμενος υποτιμάει σε αυτούς τους στίχους την Ελένη, η οποία είναι γυναίκα. Βλέπουμε το ρατσισμό προς τις γυναίκες, αφού λέει με ειρωνικό τρόπο πως γελάστηκε από μια γυναίκα.

• **Στ.1790: «Προστάξεις τον αφέντη εσύ, ένας σκλάβος;»**

Στον στίχο αυτόν βλέπουμε ένα κλασικό παράδειγμα κοινωνικού ρατσισμού, καθώς οι σκλάβοι εκείνη την εποχή θεωρούνταν κατώτερα άτομα τα οποία υποχρεούνταν να υπακούουν στις εντολές του αφέντη τους.

• **Στ.1800: «Δικαίωμα στη γυναίκα μου ποιος έχει;»**

Ακόμα ένα παράδειγμα ρατσισμού προς τις γυναίκες, αφού εκείνη την εποχή οι γυναίκες ήταν υποχρεωμένες να ακολουθούν τις εντολές του άντρα τους, ο οποίος είχε τον απόλυτο έλεγχο πάνω τους.

- **Στ.1863-1864: «Να καμαρώνετε για τους καλούς της τρόπους, χαρίσματα που λίγες τα 'χουν.»**

Εδώ παρουσιάζεται ένα αντιρατσιστικό στοιχείο, αφού βλέπουμε τον Θεοκλύμενο να μιλάει με καλά λόγια για την Ελένη, αναφέροντας πως εκείνη έχει χαρίσματα που διαθέτουν λίγες, παρόλο που ήταν γυναίκα και εκείνη την εποχή οι γυναίκες θεωρούνταν κατώτερες και λιγότερο έξυπνες από τους άντρες.

Η θέση της γυναίκας τότε και τώρα

Ένα από τα θέματα που θίγει ο Ευριπίδης αφορά τη θέση της γυναίκας εκείνη την εποχή. Η γυναίκα τότε θεωρούταν κατώτερη από τον άνδρα και δεν είχε τα ίδια δικαιώματα με εκείνον. Παρόλο που έχουν περάσει πολλά χρόνια από τότε και οι περισσότερες κοινωνίες έχουν εξελιχθεί, συνεχίζουν δυστυχώς σε κάποια μέρη οι γυναίκες να θεωρούνται ακόμα και σήμερα κατώτερες από τους άνδρες.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η γυναίκα έχει κάνει πολλά και σημαντικά βήματα προόδου και έχει εξασφαλίσει επάξια τη θέση της στην κοινωνία και την πολιτική, κάτι που παλιότερα θεωρούνταν τελείως ουτοπικό. Για να συμβεί όμως αυτό, δόθηκαν μεγάλοι αγώνες, έγιναν πολλές απεργίες και διαδηλώσεις για τα δικαιώματα των γυναικών.

Η πιο γνωστή διαδήλωση υπήρξε εκείνη που πραγματοποιήθηκε στη Νέα Υόρκη, στις 8 Μαρτίου 1857. Πρωταγωνίστριες ήταν τότε εργαζόμενες γυναίκες, ντυμένες στα λευκά που απαιτούσαν ίση αμοιβή με τους άντρες. Η απεργία κατέληξε σε αιματοχυσία, όμως ήταν ένα

σημαντικό βήμα, καθώς άνοιξε ο δρόμος για ίσα δικαιώματα των δύο φύλων στο δυτικό κόσμο. Με αφορμή αυτό το γεγονός, το 1910 στην Κοπεγχάγη καθιερώθηκε η 8η Μαρτίου ως η παγκόσμια ημέρα της γυναίκας. Ωστόσο, πολλές διακρίσεις συνεχίζονται μέχρι σήμερα και οι κοινωνίες συνεχίζουν να φέρονται υποτιμητικά προς το γυναικείο φύλο. Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, το οποίο δημοσιεύει εκθέσεις αναφορικά με το χάσμα που παρατηρείται σε διάφορες χώρες ανάμεσα στα δύο φύλα, κατέταξε τη Σαουδική Αραβία στην έκθεσή του για το 2013 στη 10η θέση από το τέλος, μπροστά από το Μάλι, το Μαρόκο, το Ιράν, την Ακτή Ελεφαντοστού, τη Μαυριτανία, τη Συρία, το Τσαντ, το Πακιστάν και την Υεμένη. Σύμφωνα με έκθεση του ΟΗΕ, υπάρχουν αρκετά ακόμα εμπόδια στον δρόμο για την ισότητα των δύο φύλων, παρά τις προσπάθειες που γίνονται. Ένας μεγάλος αριθμός γυναικών και κοριτσιών πέφτουν θύματα διακρίσεων, κακοποίησης και δεν έχουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας μέχρι και σήμερα. Το φαινόμενο αυτό είναι ακόμα εντονότερο στις χώρες της Μέσης Ανατολής, όπου το πρόβλημα είναι μεγαλύτερων διαστάσεων λόγω θρησκευτικών και πολιτιστικών παραγόντων. Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες πολλών χωρών της Ανατολής δεν έχουν το δικαίωμα να εκφράσουν την προσωπική τους άποψη και υφίστανται τον έλεγχο του συζύγου τους, ο οποίος είναι εκείνος που διαχειρίζεται την περιουσία τους και είναι υπεύθυνος για την ανατροφή των παιδιών της οικογένειας. Οι γυναίκες της Σαουδικής Αραβίας δεν έχουν την δυνατότητα να κυκλοφορήσουν εκτός σπιτιού ούτε καν για να επισκεφτούν τον γιατρό, χωρίς να τους συνοδεύει ο άντρας τους. Τα τελευταία χρόνια πολλές γυναίκες μορφώνονται και ξεσηκώνονται διεκδικώντας ίσα δικαιώματα. Το να μπορούν και οι γυναίκες να παίρνουν δίπλωμα οδήγησης, κάτι που

στον δυτικό κόσμο είναι πλέον δεδομένο, δεν ισχύει εκεί. Επίσης, μέχρι πρόσφατα οι γυναίκες δεν είχαν ούτε δικαίωμα ψήφου.

Σε ένα άλλο κράτος, στην Ιορδανία, πρόσφατα ψηφίστηκε νόμος όπου επιτρέπει στις γυναίκες να ταξιδεύουν χωρίς τη συνοδεία του συζύγου τους. Στη Υεμένη, οι γυναίκες δεν επιτρέπεται να βγουν μόνες τους από το σπίτι, παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Στο Μαρόκο, μια γυναίκα που έχει πέσει θύμα βιασμού μπορεί να αντιμετωπίσει κατηγορίες, όπως το ότι βγήκε μόνη της από το σπίτι ή ότι βγήκε χωρίς άδεια.

Φαίνεται, πως παρόλο που έχουν περάσει αρκετά χρόνια και γνωρίζουμε πλέον με βεβαιότητα τις επιπτώσεις οποιουδήποτε είδους ρατσισμού, συνεχίζει να υπάρχει με διάφορες μορφές. Οφείλουμε να γνωρίζουμε το παρελθόν και να μαθαίνουμε από τα λάθη, έτσι ώστε να μην επαναλαμβάνουμε τα ίδια αλλά να εξελισσόμαστε.

Βιβλιογραφία

- Δραματική Ποίηση Ευριπίδη Ελένη (Γ γυμνασίου), Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- <https://www.protothema.gr/world/article/768100/pagosmia-imer-tis-gunaikas-kai-oi-anisotites-kala-kratoun/>
- <http://emo.gr/2016/03/thesi-tis-gynaikas-sti-mesi-anatoli/>

- <https://www.newsbeast.gr/woman/arthro/601084/oi-hores-pou-theorountis-gunaiques-skoupidia>
- https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26233
- <http://www.justina.gr/%CE%BC%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%84%CE%B5%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%83%CF%87%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%B1/%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/sumvash-ohe-peri-apagorefsis-diakrisis-eis-varos-twn-gunaikwn/>